

УДК 343.375

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.6.28>**Михайло Гладковський,**

канд. філос. наук,

аспірант кафедри кримінального права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СОЦІАЛЬНА ЗУМОВЛЕНІСТЬ ЧЕРГОВИХ ЗМІН ДО СТАТТІ 209 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано соціальну зумовленість змін, які відбулися у статті 209 «Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом» Кримінального кодексу України у зв'язку з прийняттям 6 грудня 2019 року Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». За результатами аналізу пояснювальної записки до відповідного законопроекту було встановлено, що зміни, внесені вищезазначеним Законом, зумовлені необхідністю приведення національного антилегалізаційного законодавства у відповідність до вимог нових міжнародних стандартів у цій сфері.

Водночас аналіз нових міжнародних стандартів у сфері протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму, передбачених, зокрема, четвертою Директивою (ЄС) 2015/849 «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму», а також Регламентом (ЄС) 2015/847 «Про інформацію, що супроводжує грошові перекази», дозволило зробити висновок, що зазначені міжнародні нормативно-правові акти не містять положень, які обумовлюють зміни, внесені зазначеним Законом до статті 209 Кримінального кодексу України. За результатами подальшого аналізу міжнародного антилегалізаційного законодавства встановлено, що Україною неповною мірою були виконані його вимоги, а тому попередня редакція досліджуваної статті неповною мірою узгоджувалася з таким загальноправовим системним принципом криміналізації, як принцип міжнародно-правової необхідності й допустимості криміналізації.

Далі нову редакцію статті 209 Кримінального кодексу України було проаналізовано на відповідність таким принципам криміналізації, як принцип конституційної адекватності та принцип процесуальної здійсненності переслідування. За результатами цього аналізу було зазначено, що давати остаточну відповідь на питання щодо відповідності змін до цієї статті принципу процесуальної здійсненності переслідування ще зарано, оскільки проведений аналіз відповідної судової практики вказує на те, що в більшості випадків притягнення до кримінальної відповідальності за цією статтею має місце або за наявності вироку за предикатний злочин, або у разі одночасного притягнення до кримінальної відповідальності за предикатний злочин та легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. Лише в одному випадку на підставі угоди про визнання винуватості особу було притягнуто до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК за відсутності вироку за вчинення предикатного злочину.

Ключові слова: відмивання злочинних доходів, майно, одержане злочинним шляхом, фінансовий моніторинг, предикатний злочин, презумпція невинуватості, непрямі докази.

Постановка проблеми. 6 грудня 2019 року було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон). Цей Закон доволі суттєво оновив вітчизняне антилегалізаційне законодавство. Зміни торкнулися і ст. 209 Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом» Кримінального кодексу України (далі – КК), яка була викладена в новій редакції.

Періодичні зміни вітчизняного антилегалізаційного законодавства не викликають сумнівів, адже вони обумовлені змінами міжнародних нормативно-правових актів у цій сфері. Водночас чергові зміни до ст. 209 КК потребують окремої уваги, адже з моменту свого прийняття ця стаття один раз була викладена в новій редакції, потім до неї п'ять разів були внесені зміни, і ось знову вона викладена у новій редакції.

З огляду на значимість ст. 209 КК, вона доволі часто ставала об'єктом дослідження як на дисертаційному рівні, так і на рівні

окремих юридичних публікацій. Її досліджували А.В. Айдиняня, П.П. Андрушко, А.С. Беніцький, М.В. Бондарева, О.О. Дудоров, І.Є. Мезенцева, Р.М. Міловідов, Ю.Г. Старовойтова, Т.М. Тертиченко, Г.О. Усатий та ряд інших правників. Водночас чергові докорінні зміни міжнародного та національного антилегалізаційного законодавства знову актуалізували питання проведення дослідження в цій сфері.

Метою статті є аналіз окремих положень оновленого вітчизняного та міжнародного законодавства у сфері протидії відмиванню майна, здобутого злочинним шляхом, для з'ясування причин внесення останніх змін до ст. 209 КК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз пояснювальної записки до проекту Закону України від 25 вересня 2019 року (реєстр. № 2179) (далі – законопроект), який згодом і став Законом, вказує на те, що законопроект розроблено на виконання п. 26 плану заходів на 2017–2019 роки з реалізації Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Уряду від 30 серпня 2017 року № 601-р; пунктів 35 та 586 плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Уряду від 25 жовтня 2017 року № 1106; пункту 36 Меморандуму про співпрацю між Україною та МВФ та з метою імплементації норм четвертої Директиви (ЄС) 2015/849 «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму» та норм Регламенту (ЄС) 2015/847 «Про інформацію, що супроводжує грошові перекази» і виконання ключових умов для надання Європейським Союзом Україні в жовтні 2019 року другого траншу макрофінансової допомоги розміром 500 млн євро [6].

Як зазначено у пояснювальній записці, законопроект спрямований на удосконалення та уточнення окремих норм законодавства з питань запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, а також узгодження та покращання положень законодавчих актів, що змінюються, забезпечення реалізації положень нових міжнародних стандартів у сфері протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням теро-

ризму. Для цього пропонується комплексно удосконалити національне законодавство у сфері фінансового моніторингу, зокрема щодо вдосконалення законодавчих аспектів, які впливають на якість розслідування злочинів з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом [6].

Отже, з пояснювальної записки до законопроекту випливає, що зміни, внесені до ст. 209 КК, зумовлені або необхідністю удосконалення та уточнення окремих норм законодавства з питань запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або забезпеченням реалізації положень нових міжнародних стандартів у сфері протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму.

Аналіз нових міжнародних стандартів у сфері протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму, передбачених, зокрема, четвертою Директивою (ЄС) 2015/849 «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму» [4], а також Регламентом (ЄС) 2015/847 «Про інформацію, що супроводжує грошові перекази» [7], вказує на те, що зазначені міжнародні нормативно-правові акти не містять положень, які обумовлюють зміни, внесені Законом до ст. 209 КК.

Отже необхідність уточнення та удосконалення ст. 209 КК зумовлена іншими чинниками, які необхідно встановити. Задля цього потрібно проаналізувати зміни, які були внесені до ст. 209 КК. Перш за все зазначила змін примітка до цієї статті. З неї було виключено визначення поняття предикатного злочину. Крім того, було розкрито зміст суб'єктивної сторони легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

У контексті внесених змін необхідно звернути увагу на те, що 17 листопада 2011 року Україною було ратифіковано Конвенцію Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (від 16 травня 2005 р.) (далі – Варшавська конвенція).

Відповідно до п. 3 ст. 9 «Злочини з відмивання грошей» Варшавської конвенції кожна Сторона може вживати таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинними відповідно до її внутрішнього законодавства всіх або деяких із діянь, зазначених у п. 1 цієї статті, в одному з наведених нижче випадків чи в обох, коли правопорушник: а) підозрював, що майно є доходом; б) повинен був припустити, що майно є доходом. Як слушно зазначає А.В. Айдиняня, аналогічне положення

міститься також у п «с» ч. 2 ст. 6 Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, прийнятої у м. Страсбург 8 листопада 1990 року [1, с. 310].

Крім цього, відповідно до п. 5 статті ст. 9 Варшавської конвенції кожна Сторона забезпечує відсутність визнання попереднього або одночасного засудження за предикатний злочин як передумови для засудження за відмивання грошей. Кожна Сторона забезпечує можливість засудження за відмивання грошей відповідно до цієї статті, коли доведено, що майно, про яке йдеться в пп. «а» чи «б» п. 1 цієї статті, походило з предикатного злочину, без необхідності точного встановлення якого саме (п. 6 ст. 9 Варшавської конвенції).

Аналогічні положення містяться в пунктах 3.4 та 3.5 рекомендації 3 «Злочин відмивання коштів» Комбінованих рекомендацій FATF та методології, в яких зазначено, що злочин відмивання коштів повинен поширюватись на будь-який тип майна, незалежно від його вартості, яке прямо або опосередковано одержане злочинним шляхом. У разі доведення факту, що майно одержане злочинним шляхом, не є обов'язковим, щоб особа була засуджена за вчинення предикатного злочину [8, с. 37].

Отже, з моменту ратифікації Варшавської конвенції Україна, з одного боку, взяла на себе зобов'язання забезпечити відсутність визнання попереднього або одночасного засудження за предикатний злочин як передумови для засудження за відмивання грошей. З іншого боку, Варшавська конвенція була ратифікована, зокрема, із застереженням, згідно з яким «Україна, відповідно до п. 2 ст. 53 Конвенції, заявляє, що не буде застосовувати п. 6 ст. 9 Конвенції» (абз. 2 п. 2 Закону України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму»).

Такий неоднозначний підхід до ратифікації міжнародно-правових зобов'язань не міг не відобразитись на ст. 209 КК у попередній редакції. Як слушно зазначає А.В. Айдинян, попередня редакція ст. 209 КК містила примітку, в п. 1 якої розташовувалося визначення предикатного діяння [1, с. 309], а диспозиція ч. 1 цієї статті була сформульована таким чином, що вказувала на те, що відповідальність за легалізацію могла настати лише за наявності вироку за предикатний злочин.

Щоправда, в ч. 9 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) містилось положення про те, що досудове розслідування у провадженнях із лега-

лізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, проводиться без попереднього або одночасного притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, у кримінальних провадженнях за ст. 209 КК у разі, коли, зокрема: 1) суспільно небезпечно протиправне діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, вчинено за межами України, а легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, – на території України; 2) факт вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, встановлений судом у відповідних процесуальних рішеннях. Разом із цим аналіз доволі незначної практики притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК, розміщеної в Єдиному державному реєстрі судових рішень, поки що не дав можливості віднайти хоча б один вирок, коли особою було притягнуто до кримінальної відповідальності за цією статтею у попередній редакції за відсутності попереднього або одночасного притягнення до кримінальної відповідальності за предикатний злочин. Законом зазначені положення були виключені з ч. 9 ст. 216 КПК.

А.В. Айдинян слушно звертає увагу на те, що чинна редакція ст. 209 КК не описує предикатне діяння, однак у диспозиції ч. 1 ст. 209 КК йдеться про «майно, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом». На її думку, навіть поверхневий аналіз внесених змін дозволяє зробити висновок, що нове формулювання розмите й позбавлене однозначного розуміння. Які це мають бути фактичні обставини? Яких фактичних обставин досить для того, щоб ставити питання про визнання майна таким, що одержане злочинним шляхом, а отже, для порушення кримінального провадження за його легалізацію (відмивання)? [1, с. 309].

Не вдаючись у полеміку щодо з'ясування змісту цього питання, зазначимо, що відповідні зміни у ст. 209 КК відбулися у зв'язку з тим, що в нашій державі на законодавчому рівні була реалізована спроба (вдала чи ні, покаже час та подальші наукові дослідження в цій сфері) можливості притягнення до кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, за відсутності вироку за предикатний злочин на підставі непрямих доказів, які вказують, що майно одержано злочинним шляхом.

У зв'язку з подальшою імплементацією положень п. 3 ч. 9 Варшавської конвенції, які були зазначені вище, також зазнали змін ознаки суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209 КК. Якщо попередня редакція прямо не вказувала на психічне ставлення суб'єкта до вчинюваної ним дії з відмивання майна, то чинна редакція конкретизує: «<...> якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом» [1, с. 310].

Проведений аналіз чинної редакції ст. 209 КК та вимог міжнародних нормативно-правових актів у сфері протидії легалізації (відмиванню) майна, здобутого злочинним шляхом, вказує на те, що внесені зміни узгоджуються з таким загальноправовим системним принципом криміналізації, як принцип міжнародно-правової необхідності й допустимості криміналізації¹. Адже аналіз міжнародних стандартів у сфері протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму дозволяє зробити висновок, що цей принцип не було повною мірою враховано в кримінальному законодавстві України не лише у зв'язку із розробленням цілої низки нових міжнародно-правових актів у цій сфері, про які йдеться у пояснювальній записці до законопроекту, але й значно раніше.

Внесені зміни також мають узгоджуватись, зокрема, з такими принципами криміналізації, як принцип конституційної адекватності та принцип процесуальної здійсненності переслідування².

Спочатку проаналізуємо чинну редакцію на відповідність принципу конституційної адекватності. Так, відповідно до ч. 1 ст. 62 Конституції України, особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку

і встановлено обвинувальним вироком суду. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь (ч. 3 цієї статті).

Зазначені положення Конституції України кореспондують з такою загальною засадою кримінального провадження, як презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини. Відповідно до ч. 1 ст. 17 Кримінального процесуального кодексу України особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому цим Кодексом, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на користь такої особи (ч. 4 ст. 17 цього Кодексу).

Питання щодо відповідності чинної редакції ст. 209 КК принципу конституційної адекватності виникло у зв'язку з тим, що в цій статті передбачена кримінальна відповідальність за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом за відсутності вироку за предикатний злочин на підставі непрямих доказів, які вказують, що майно одержано злочинним шляхом.

Відповідь на це питання у майбутньому має дати усталена вітчизняна судова практика, яка на даний момент, враховуючи незначний проміжок часу, що пройшов з моменту внесення змін, їх складності та непоширеності практики притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК, ще не сформувалась.

Разом із цим аналогічне за змістом питання було предметом розгляду Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). І це не дивно, адже положення, передбачені частинами 1, 3 ст. 62 Конституції та частинами 1, 4 ст. 17 Кримінального процесуального кодексу України, є складниками права на справедливий суд. Так, відповідно до першого речення ч. 1 ст. 6 «Право на справедливий суд» Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Кожен, хто обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку (ч. 2 цієї статті).

¹ Аналіз питань криміналізації здійснюється на підставі наукового дослідження «Основи уголовно-правового заперета. Криміналізація і декриміналізація» [5]. Як зазначено в цій роботі одним із загально-правових системних принципів криміналізації є принцип міжнародно-правової необхідності й допустимості криміналізації [5, с. 228].

² Якщо назва принципу конституційної адекватності говорить сама за себе, то принцип процесуальної здійсненності переслідування означає, що будь-яка ознака складу повинна бути сформульована таким чином, щоб факт її існування у більшості випадків міг бути виявлений і доказаний: а) із достатнім ступенем достовірності; б) процесуально допустимими діями; в) без шкоди для моралі й соціально позитивних міжособистісних зв'язків людей [5, с. 232].

Так, у рішенні в справі «Zschuschen v. Belgium» (заява № 23572/07) ЄСПЛ висловив свої міркування щодо кримінальних проваджень, у результаті яких пана Шюшена було засуджено за відмивання коштів. Він відкрив рахунок у Бельгійському банку і протягом двох місяців здійснив виплати на загальну суму 75 000 євро. У відповідь на питання представників влади про походження коштів він зберігав мовчання протягом усього провадження. Пан Шюшен скаржився на порушення права вважатись невинуватим до постановлення вироку (презумпцію невинуватості), права зберігати мовчання і права на захист загалом. ЄСПЛ визнав скаргу явно не обґрунтованою, висловивши міркування про те, що підхід під час провадження у судах, за якого не визнається за необхідне встановити факт вчинення предикатного злочину для засудження особи за відмивання коштів, не призводить до переміщення тягаря доведення зі сторони обвинувачення на сторону захисту. ЄСПЛ наголосив, що національні суди переконливо встановили, що сукупність непрямих доказів є достатньою для визнання пана Шюшена винуватим у відмиванні коштів, і його відмова забезпечити запитовані пояснення щодо походження коштів лише підтвердила обставини, доведені доказами. Також пан Шюшен скаржився на порушення права бути невідкладно поінформованим про його обвинувачення, оскільки відомості про злочин, предикатний відмиванню коштів, йому не були повідомлені у повістці-виклику до суду. ЄСПЛ визнав скаргу явно не обґрунтованою, зазначивши, що повістки, якими особа викликається до суду, не передбачають всезагального та детального опису усіх підозрілих операцій та посилань на правову оцінку фактів, для того щоб забезпечити поінформованість пана Шюшена стосовно його обвинувачення у відмиванні коштів та здійснення своїх прав стороною захисту [9].

Таким чином, ЄСПЛ констатував відсутність порушень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та визнав необґрунтованими скарги на справедливості судового розгляду щодо особи, засудженої за відмивання грошей за відсутності вироку за предикатний злочин.

Тепер перейдемо до наступного принципу криміналізації – принципу процесуальної здійсненості переслідування. Під час вебінару в рамках експертного проекту White Collar Crime «Розслідування легалізації доходів одержаних злочинним шляхом та можливість такого розслідування без доведення предикатного злочину» зазначалось,

що якщо йдеться про повноцінний змагальний процес, то притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК неможливе без встановлення хоча б якогось предикатного злочину, у результаті вчинення якого було одержано хоча б частину майна, що легалізується. Водночас єдиним практичним механізмом безпредикатного розслідування легалізації для сторони обвинувачення залишається інститут угод (глава 35 розділу VI КПК) або випадки повного визнання вини відповідним підозрюваним, що не потребує від сторони обвинувачення чіткого доведення предикатного злочину. Підтвердженням цього свідчить судова практика, яка наразі існує [2].

Власний аналіз 30 вироків судів першої інстанції про притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК, які було винесено протягом останніх двох років та розміщено в Єдиному державному реєстрі судових рішень, дозволив віднайти щонайменше одне кримінальне провадження, в якому було укладено угоду про визнання винуватості та визнано особу винною у вчиненні легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, за відсутності вироку або одночасного притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення предикатного злочину.

Так, перебуваючи на території Чеської Республіки, ОСОБА_1 на виконання попередньої домовленості відкрив за допомогою паспорта громадянина України для виїзду за кордон на власне ім'я в АТ «Sberbank CZ» банківський рахунок. Вказаний підставний рахунок було надано через електронну адресу представнику АТ «Pro Resale» для перерахунку коштів за купівлю вантажного тягача невстановленою слідством особою, яка діяла від імені ТОВ «Gabriel Transport spol», та згідно з умовами договору між вказаними юридичними особами брала на себе обов'язок поставити вказаний транспортний засіб покупцю. Надалі на банківський рахунок у якості попередньої оплати бухгалтером АТ «Pro Resale» здійснено банківський переказ на суму 300 000 чеських крон. ОСОБА_1, не будучи ознайомленим із фактичними обставинами шахрайського заволодіння коштами АТ «Pro Resale», виконуючи тільки дії, спрямовані на їх легалізацію, перебуваючи у відділенні банку АТ «Sberbank CZ», через касу, розуміючи фактичне зарахування коштів, одержаних злочинним шляхом, на його банківський рахунок, зняв частину з них в сумі 290 000 чеських крон. Після цього, діючи згідно з раніше розробленим планом, за вказівкою не встановленою слідством особи зазначену суму коштів

ОСОБА_1 залишив на рецепції у готелі, у якому проживав та який знаходився у вказаному місті. Після цього ОСОБА_1 повернувся на територію України, де за вчинення дій отримав від не встановленої слідством особи винагороду в сумі 150 доларів США. Такі умисні дії ОСОБА_1 кваліфіковано за ч. 1 ст. 209 КК як здійснення фінансової операції з коштами, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів [3].

Висновки

Зміни, внесені до ст. 209 КК, у результаті яких: 1) кримінальна відповідальність за цією статтею може наставати за відсутності одночасного притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення предикатного злочину або наявності попередньо винесеного обвинувального вироку за такий злочин, а також 2) розширено суб'єктивну сторону досліджуваного злочину, що обумовлено вимогами міжнародного антилегалізаційного законодавства, а отже, відповідає такому загальноправовому системному принципу криміналізації, як принцип міжнародно-правової необхідності й допустимості криміналізації.

Щодо відповідності внесених змін такому принципу криміналізації, як принцип конституційної адекватності, слід зазначити, що з цього питання висловив свою позицію ЄСПЛ, який в одному зі своїх рішень зазначив, що підхід під час провадження у судах, за якого не визнається за необхідне встановити факт вчинення предикатного злочину для засудження особи за відмивання коштів, не призводить до переміщення тягаря доведення зі сторони обвинувачення на сторону захисту, а також наголосив, що національні суди переконливо встановили, що сукупність непрямих доказів є достатньою для визнання особи винуватою у відмиванні коштів.

Давати остаточну відповідь на питання щодо відповідності змін до ст. 209 КК принципу процесуальної здійсненості переслідування ще зарано, оскільки проведений аналіз судової практики про притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК, яка існує з моменту набрання Законом чинності, вказує на те, що в більшості випадків притягнення до кримінальної відповідальності за цією статтею має місце або за наявності вироку за предикатний злочин, або у разі одночасного притягнення до кримінальної відповідальності за предикатний злочин та легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. Лише в одному випадку на підставі угоди про

визнання винуватості особу було притягнуто до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК за відсутності вироку за вчинення предикатного злочину.

Список використаних джерел:

1. Айдинян А.В. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 Кримінального кодексу України): Аналіз нової редакції (відповідно до Закону України № 361-IX від 06 грудня 2019 р.). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 308–311.

2. Вебінар в рамках експертного проекту White Collar Crime «Розслідування легалізації доходів одержаних злочинним шляхом та можливість такого розслідування без доведення предикатного злочину». URL: <https://www.facebook.com/lugovyi.slava/videos/10225681636415988> (дата звернення: 18.04.2021).

3. Вирок Липовецького районного суду Вінницької області від 26.10.2020 р. у справі № 136/947/20 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92461108> (дата звернення: 28.09.2020).

4. Директива (ЄС) 2015/849 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 648/2012 Європейського Парламенту та Ради і припиняє дію Директиви 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради і Директиви Комісії 2006/70/ЄС. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8/4%20EU%20Directive%20ukr.pdf> (дата звернення: 10.02.2020).

5. Основания уголовно-правового запрета. Криминализация и декриминализация» / Кудрявцев В. Н., Дагель П. С., Злобин Г. А. и др.; под ред. В. Н. Кудрявцева и А. М. Яковлева. Москва: Наука, 1982. 304 с.

6. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» / Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?p3516=2179&skl=10 (дата звернення: 09.02.2020).

7. Регламент (ЕУ) 2015/847 Європейського парламенту та Ради від 20 травня 2015 року про інформацію, що супроводжує грошові перекази, який скасовує Регламент (ЄС) № 1781/2006. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjT4ZXWzuDwAhVNAxAIHS42CL4QFjAAegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fwww.pard.ua%2Fdownload.php%3Fdownloadid%3D10>

74&usg=AOvVaw2I4wtcO2Z9KpWvGkCy69xn (дата звернення: 15.02.2020).

8. Рекомендації FATF. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення. Методологія з оцінки відповідності Рекомендаціям FATF та ефективності систем протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму. Правила та процедури 5-го раунду взаємних оцінок Комітетом MONEYVAL. Державна

служба фінансового моніторингу. Антикорупційна Ініціатива Європейського Союзу (EUACI). Лютий 2018 року. 263 с.

9. The Court declares ill-founded complaints about the fairness of proceedings against a man convicted of money laundering. URL: file:///C:/Users/9482-1/AppData/Local/Temp/Decision%20Zschuschen%20v.%20Belgium%20-%20criminal%20proceedings%20for%20money%20laundering.pdf (дата звернення: 10.03.2021).

Mykhailo Hladkovskiy. Social conditionality of regular changes to Article 209 of the Criminal Code of Ukraine

The article analyzes the social conditionality of changes that occurred in Article 209 «Legalization (laundering) of property obtained by criminal means» of the Criminal Code of Ukraine in connection with the adoption on December 6, 2019 of the Law of Ukraine "On Prevention and Counteraction to Legalization (Laundering) criminal, terrorist financing and the proliferation of weapons of mass destruction.» Based on the results of the analysis of the explanatory note to the relevant draft law, it was established that the changes introduced by the above-mentioned Law are due to the need to bring national anti-legalization legislation in line with the requirements of new international standards in this area.

At the same time, the analysis of new international standards in the field of combating money laundering and combating the financing of terrorism, provided, in particular, the fourth Directive (EU) 2015/849 «On preventing the use of the financial system for money laundering and terrorist financing» and Regulation (EU) 2015 / 847 «On information accompanying remittances» allowed us to conclude that these international regulations do not contain provisions that determine the changes made by this Law to Article 209 of the Criminal Code of Ukraine. Further analysis of international anti-legalization legislation revealed that Ukraine did not fully comply with its requirements, and therefore the previous version of the article was not fully consistent with such a common systemic principle of criminalization as the principle of international legal necessity and admissibility of criminalization.

Next, the new version of Article 209 of the Criminal Code of Ukraine was analyzed for compliance with such principles of criminalization as the principle of constitutional adequacy and the principle of procedural feasibility of prosecution. Based on the results of this analysis, it was noted that it is too early to give a final answer to the question of whether the amendments to this article are in line with the principle of procedural feasibility, as the analysis of relevant case law indicates that in the vast majority of cases place or in the presence of a sentence for a predicate offense, or in the case of simultaneous criminal prosecution for a predicate offense and legalization (laundering) of property obtained by criminal means. Only in one case, on the basis of a plea agreement, the person was prosecuted under Art. 209 of the Criminal Code in the absence of a sentence for a predicate offense.

Key words: money laundering, criminally obtained property, financial monitoring, predicate offense, presumption of innocence, indirect evidence.